

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Δημοτική Αστυνομία, Φορείς Λαϊκών Αγορών, απλούστευση διαδικασιών μεταξύ Ο.Τ.Α. και Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, ρυθμίσεις εξομάλυνσης της εκλογικής διαδικασίας κατοίκων εξωτερικού και λοιπές ρυθμίσεις του Υπουργείου Εσωτερικών»

I. Γενικές παρατηρήσεις

A. Το υπό συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο, όπως διαμορφώθηκε κατά την επεξεργασία του από την αρμόδια Διαρκή Επιτροπή Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης, διαρθρώνεται σε τέσσερα (4) Μέρη (Α΄-Δ΄), και αποτελείται από εκατόν δέκα οκτώ (118) άρθρα, συμπεριλαμβανομένου του ακροτελεύτιου άρθρου που ορίζει τον χρόνο έναρξης ισχύος του νόμου.

Άξονας του νομοσχεδίου είναι η αναδιάρθρωση της Δημοτικής Αστυνομίας, μέσω της ενίσχυσης των αρμοδιοτήτων της και της οργάνωσης του πλαισίου πρόσληψης και εξέλιξης του προσωπικού της, η σύσταση φορέων λειτουργίας λαϊκών αγορών της Περιφέρειας Αττικής και της Περιφερειακής Ενότητας Θεσσαλονίκης με τη μορφή νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, και η ρύθμιση ζητημάτων που αφορούν την εκλογική διαδικασία και τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) α΄ και β΄ βαθμού.

Το Μέρος Α΄ (άρθρα 1-37), υπό τον τίτλο «Δημοτική Αστυνομία», αποτελείται από πέντε (5) Κεφάλαια (Α΄-Ε΄).

2

Διά του Κεφαλαίου Α΄ (άρθρα 1-2), υπό τον τίτλο «Σκοπός και Αντικείμενο», καθορίζεται ο σκοπός του Μέρους Α΄ του υπό ψήφιση νομοσχεδίου (άρθρο 1), και προσδιορίζεται το αντικείμενό του (άρθρο 2).

Διά του Κεφαλαίου Β΄ (άρθρα 3-6), υπό τον τίτλο «Αρμοδιότητες Δημοτικής Αστυνομίας», καθορίζονται οι αρμοδιότητές της (άρθρο 3), η άσκηση των αρμοδιοτήτων βάσει του μόνιμου πληθυσμού των οικείων δήμων και του προσωπικού της Δημοτικής Αστυνομίας (άρθρο 4), ειδικότερα ζητήματα ως προς την άσκηση των προβλεπόμενων αρμοδιοτήτων, όπως ο τόπος άσκησής τους και η χρήση τεχνολογικών μέσων (άρθρο 5), και η δυνατότητα σύναψης σύμβασης διαδημοτικής συνεργασίας μεταξύ των δήμων (άρθρο 6).

Διά του Κεφαλαίου Γ΄ (άρθρα 7-26), υπό τον τίτλο «Οργάνωση-Προσωπικό Δημοτικής Αστυνομίας», ορίζεται η λειτουργία του Τμήματος Εποπτείας Ανθρώπινου Δυναμικού Δημοτικής Αστυνομίας και του Τμήματος Οργάνωσης και Λειτουργίας της Δημοτικής Αστυνομίας στο Υπουργείο Εσωτερικών (άρθρο 7), η σύσταση, διά του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας (Ο.Ε.Υ.), του Κώδικα Κατάστασης Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων, υπηρεσίας Δημοτικής Αστυνομίας, η οποία λειτουργεί ως διακριτή υπηρεσία του οικείου Δήμου (άρθρο 8), ο τρόπος πρόσληψης του ειδικού ένστολου προσωπικού της Δημοτικής Αστυνομίας (άρθρο 9), τα προσόντα διορισμού (άρθρο 10) και τα κωλύματα διορισμού σε περίπτωση ποινικής καταδίκης για ορισμένα εγκλήματα (άρθρο 11). Περαιτέρω, καθορίζονται ζητήματα σχετικά με την εισαγωγική εκπαίδευση και την επιμόρφωση του ειδικού ένστολου προσωπικού (άρθρο 12), ορίζονται οι βαθμοί του προσωπικού της Δημοτικής Αστυνομίας (άρθρο 13) και η ιεραρχική κατάταξή του (άρθρο 14), η σειρά προβαδίσματος (άρθρο 15), η βαθμολογική εξέλιξη του προσωπικού (άρθρο 16), και η επετηρίδα (άρθρο 17). Επίσης, εισάγεται ρύθμιση σχετικά με τη διαδικασία βαθμολογικών προαγωγών του ειδικού ένστολου προσωπικού της Δημοτικής Αστυνομίας (άρθρο 18), ορίζονται ειδικές περιπτώσεις εγγραφής σε πίνακες προακτέων (άρθρο 19) καθώς και η βαθμολογική ένταξη των υπαλλήλων που έχουν πριν από τον διορισμό τους χρόνο πραγματικής υπηρεσίας σε υπηρεσία της Δημοτικής Αστυνομίας (άρθρο 20), οι προϋποθέσεις επιλογής προϊσταμένων οργανικών μονάδων της Δημοτικής Αστυνομίας (άρθρο 21), τα κριτήρια επιλογής τους (άρθρο 22), η διαδικασία επιλογής τους (άρθρο 23) και η διαδικασία αναπλήρωσης των προϊσταμένων σε περίπτωση απουσίας ή κωλύματος (άρθρο 24). Τέλος, συνιστάται, με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, ειδικό Πειθαρχικό Συμβούλιο με αρμοδιότητα την άσκηση πειθαρχικής εξουσίας σε πρώτο βαθμό στο ειδικό ένστολο προσωπικό της Δημοτικής Αστυνομίας (άρθρο 25) και προβλέπεται η παροχή νομικής υποστήριξης στους δημοτικούς αστυνομικούς (άρθρο 26).

Διά του Κεφαλαίου Δ´ (άρθρα 27-33), υπό τον τίτλο «Κινητικότητα Δημοτικών Αστυνομικών», εισάγεται ρύθμιση σχετικά με τη διαδικασία απόσπασης του εν λόγω προσωπικού (άρθρο 27), την περίπτωση απόσπασης σε Δήμο τουριστικής περιοχής (άρθρο 28), την απόσπαση για λόγους υγείας (άρθρο 29), και την απόσπαση δημοτικού αστυνομικού για λόγους συνυπηρέτησης (άρθρο 30). Περαιτέρω, καθορίζεται η διαδικασία μετάταξης σε κλάδο Δημοτικής Αστυνομίας ανώτερης κατηγορίας (άρθρο 31), η μετάταξη σε θέση άλλου κλάδου του ίδιου Ο.Τ.Α. α´ βαθμού (άρθρο 32), η μετάταξη σε δημοτική αστυνομία άλλου Ο.Τ.Α. α´ βαθμού και η αμοιβαία μετάταξη (άρθρο 33).

Διά του Κεφαλαίου Ε´ (άρθρα 34-37), υπό τον τίτλο «Εξουσιοδοτικές, τελικές, μεταβατικές και καταργούμενες διατάξεις», εισάγονται εξουσιοδοτικές ρυθμίσεις (άρθρο 34), τελικές και μεταβατικές διατάξεις (άρθρα 35 και 36), και ορίζονται οι καταργούμενες διατάξεις (άρθρο 37).

Το Μέρος Β´ (άρθρα 38-50), υπό τον τίτλο «Σύσταση φορέα λειτουργίας λαϊκών αγορών Περιφέρειας Αττικής και φορέα λειτουργίας λαϊκών αγορών Περιφερειακής Ενότητας Θεσσαλονίκης», διαρθρώνεται σε δύο Κεφάλαια. Με το Κεφάλαιο Α´ (άρθρα 38-48), υπό τον τίτλο «Σύσταση και αρμοδιότητες», ορίζεται ο σκοπός και το αντικείμενο του Κεφαλαίου (άρθρα 38-39), συνιστώνται νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου της Περιφέρειας Αττικής και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, με την επωνυμία «Φορέας Λειτουργίας Λαϊκών Αγορών Περιφέρειας Αττικής» και «Φορέας Λειτουργίας Λαϊκών Αγορών Περιφερειακής Ενότητας Θεσσαλονίκης», αντίστοιχα (άρθρο 40), και ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν τη συγκρότηση, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες των Διοικητικών τους Συμβουλίων (άρθρα 41-43), τις αρμοδιότητες της Περιφέρειας Αττικής και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (άρθρο 44), τον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας των ανωτέρω φορέων (άρθρο 45), το προσωπικό (άρθρο 46), τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις (άρθρο 47), καθώς και τους πόρους των ανωτέρω φορέων (άρθρο 48). Με το Κεφάλαιο Β´ (άρθρα 49-50), υπό τον τίτλο «Εξουσιοδοτικές και μεταβατικές διατάξεις», τίθενται εξουσιοδοτικές (άρθρο 49) και μεταβατικές (άρθρο 50) διατάξεις του Μέρους Β´.

Με το Μέρος Γ´ (άρθρα 51-60), υπό τον τίτλο «Διατάξεις απλούστευσης διαδικασιών», ορίζεται ο σκοπός και το αντικείμενο των ρυθμίσεων του Μέρους Γ´ (άρθρα 51-52), προβλέπεται η ανάρτηση στον διαδικτυακό τόπο του προγράμματος «Διαύγεια», αντί δημοσίευσης στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, των αποφάσεων ανάθεσης καθηκόντων ληξιάρχου (άρθρο 53) και τροποποίησης συμβάσεων εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου των εργαζομένων σε Ο.Τ.Α. α´ και β´ βαθμού (άρθρο 54), ανατίθεται στην

οικονομική επιτροπή των Ο.Τ.Α. η αρμοδιότητα έγκρισης, αφενός, της κίνησης των υπηρεσιακών οχημάτων τους εκτός περιφερειακής ενότητας (άρθρο 55), αφετέρου, των προγραμμάτων δράσης συλλόγων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με πανελλήνια δράση, που αιτούνται χρηματικής επιχορήγησης (άρθρο 56). Επίσης, τίθεται αποκλειστική προθεσμία στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση για την άσκηση ορισμένων εγκριτικών αρμοδιοτήτων, μετά την άπρακτη παρέλευση της οποίας συνεπάγεται τεκμαιρόμενη έγκρισή της (άρθρο 57-60).

Το Μέρος Δ' (άρθρα 61-118), υπό τον τίτλο «Λοιπές Ρυθμίσεις του Υπουργείου Εσωτερικών», αποτελείται από έξι (6) Κεφάλαια (Α'-ΣΤ'). Διά του Κεφαλαίου Α' (άρθρα 61-62), υπό τον τίτλο «Σκοπός και Αντικείμενο», καθορίζεται ο σκοπός του Μέρους Δ' του υπό ψήφιση νομοσχεδίου (άρθρο 61), και προσδιορίζεται το αντικείμενό του (άρθρο 62).

Διά του Κεφαλαίου Β' (άρθρα 63-85), υπό τον τίτλο «Διατάξεις ανθρώπινου δυναμικού», προβλέπεται, υπό προϋποθέσεις, η μετάθεση της αργίας της 1ης Μαΐου σε άλλη εργάσιμη μέρα για τους εργαζομένους στον δημόσιο τομέα (άρθρο 63), εισάγεται ρύθμιση σχετικά με το ωράριο εισόδου και εξυπηρέτησης πολιτών στις δημόσιες υπηρεσίες (άρθρο 64), και προστίθεται διάταξη στον Κώδικα Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. (ν. 3528/2007), και στον Κώδικα Κατάστασης Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων (ν. 3584/2007) για τη λήψη άδειας για εξετάσεις προγεννητικού ελέγχου (άρθρα 65-66). Περαιτέρω, τροποποιείται η διάταξη του Κώδικα Κατάστασης Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων (ν. 3584/2007) σχετικά με τη λήψη άδειας από υπαλλήλους με οικογενειακές υποχρεώσεις (άρθρο 67) και η διάταξη του ν. 1388/1983, που αφορά σε σπουδαστές της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Σ.Δ.Δ.Α.), οι οποίοι έχουν ή αποκτούν κατά την φοίτησή τους στην Ε.Σ.Δ.Δ.Α. την ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου (άρθρο 68). Εν συνεχεία, τροποποιούνται οι διατάξεις του ν. 4440/2016 ως προς τον καθορισμό ποσοστού κάλυψης θέσεων στον κύκλο κινητικότητας (άρθρο 69), τη μετάταξη υπαλλήλων στον κλάδο ΠΕ Επιτελικών Στελεχών (άρθρο 70), και τον χειρισμό αιτημάτων μετακίνησης υπαλλήλων με επίκληση λόγων υγείας (άρθρο 71). Ακόμη, ρυθμίζεται το ζήτημα μετακίνησης προσωπικού που ανήκει οργανικά σε Ο.Τ.Α. α' ή β' βαθμού, σε περίπτωση που ο Ο.Τ.Α. τίθεται σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (άρθρο 72), η κατά προτεραιότητα επιλογή σε θέση προϊσταμένου της Υπηρεσίας Συντονισμού των Υπουργείων και των γραφείων της Υπαλλήλων κλάδου ΠΕ Επιτελικών Στελεχών και αποφοίτων της Ε.Σ.Δ.Δ.Α. (άρθρο 73), και ορίζεται η δυνατότητα των υπαλλήλων του κλάδου ΠΕ Επιτελικών Στελεχών ειδικότητας Αναλυτών Ψηφιακής Πολιτι-

κής να προΐστανται στις υπηρεσίες ψηφιακής διακυβέρνησης (άρθρο 74). Περαιτέρω, ρυθμίζεται εκ νέου η μεταφορά των υπαλλήλων που κρίθηκαν αμετακλήτως μη μονιμοποιητέοι στις οικείες υπηρεσίες (άρθρο 75), τροποποιείται διάταξη ως προς τη μοριοδότηση προσόντων για την επιλογή των Υπηρεσιακών Γραμματέων των Υπουργείων (άρθρο 76), εισάγονται ειδικές διατάξεις για την πλήρωση θέσεων του προσωπικό της Προεδρίας της Κυβέρνησης και τη δυνατότητα μετακίνησής του (άρθρο 77), καθώς και διάταξη για τη σύσταση Συμβουλίου Επιλογής Προϊσταμένων στην Προεδρία της Κυβέρνησης (άρθρο 78), καταργείται η ρύθμιση σχετικά με τις μετακινήσεις του προσωπικού του πρώην Εθνικού Ταμείου Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης Α.Ε. (άρθρο 79), και καθορίζεται εκ νέου η διαδικασία για τη διενέργεια της μετάταξης δυνάμει του άρθρου 15 του ν. 4257/2014 (άρθρο 80). Τέλος, τροποποιείται ο ν. 4765/2021 ως προς την πρόσληψη δικηγόρων με ποσοστό αναπηρίας (άρθρο 81), και το ανώτατο όριο ηλικίας προσωπικού με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου (άρθρο 82), ορίζεται ότι το άρθρο 12 του ν. 4590/2019 σχετικά με την υπερωριακή απασχόληση των υπαλλήλων της Γραμματείας του Α.Σ.Ε.Π., του Ειδικευμένου Επιστημονικού προσωπικού αυτού, του προσωπικού που υποστηρίζει γραμματειακά, διοικητικά και τεχνικά την Επιτροπή Επιλογής Στελεχών του Δημοσίου και του Ειδικού Συμβουλίου Επιλογής Προϊσταμένων (Ει.Σ.Ε.Π.) εξακολουθεί να ισχύει για τα έτη 2023-2024 (άρθρο 83), προστίθεται νέο άρθρο στον ν. 3852/2010 για τη στελέχωση θέσεων προϊσταμένων αυτοτελών τμημάτων Παλλαϊκής Άμυνας-Πολιτικής Σχεδίασης Εκτάκτου Ανάγκης Περιφερειών (άρθρο 84), και τροποποιείται διάταξη του ν. 4414/2016 ως προς την κάλυψη αναγκών του «Μητροπολιτικού Φορέα Ανάπλασης και Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Αττικής» (άρθρο 85).

Με το Κεφάλαιο Γ΄ (άρθρα 86-100), υπό τον τίτλο «Διατάξεις Ο.Τ.Α.», ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν την επιστροφή προστίμων που επιβλήθηκαν από τις Επιτροπές Ελέγχου Δαπανών και Εκλογικών Παραβάσεων για τις δημοτικές και περιφερειακές εκλογές του 2010 (άρθρο 86), τη μίσθωση ακινήτων από τους δήμους (άρθρο 87), την παροχή χρηματικού επιδόματος σε εργαζομένους ορεινών δήμων (άρθρο 88), την εξαίρεση των περιφερειακών συμβούλων που λαμβάνουν αντιμισθία από το δικαίωμα αποζημίωσης για τη συμμετοχή στις συνεδριάσεις του περιφερειακού συμβουλίου (άρθρο 89), τη μεταφορά αρμοδιοτήτων των δημοτικών και περιφερειακών συμβουλίων στις οικονομικές επιτροπές των οικείων Ο.Τ.Α. (άρθρο 90), την εξόφληση δανείων των Ο.Τ.Α. που έχουν χορηγηθεί από τους πόρους του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων (άρθρο 91), την παράταση της διάρκειας αποπληρωμής των οφειλών από χρεωστικά ανοίγματα των δήμων και των νομι-

κών προσώπων δημοσίου δικαίου αυτών προς το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (άρθρο 92), και την τελική εκκαθάριση της απόδοσης των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων των Ο.Τ.Α. (άρθρο 93). Επίσης, θεωρούνται νόμιμες οι δαπάνες του Οργανισμού Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας του Δήμου Αθηναίων που αφορούν σε αχρεωστήτως καταβληθείσες αμοιβές μουσικών κατά τα έτη 2003 έως 2010 (άρθρο 94), καθορίζεται, εκ νέου, το ρυθμιστικό πλαίσιο για τη μεταφορά ΑμεΑ από τις Περιφέρειες (άρθρο 95), ορίζονται νέες κατηγορίες δήμων που χαρακτηρίζονται ως ορεινοί (άρθρο 96), επέρχονται τροποποιήσεις στη διαδικασία έκδοσης βεβαίωσης μόνιμης κατοικίας (άρθρο 97), διορθώνεται εσφαλμένη παραπομπή του άρθρου 61 του ν. 4954/2022 (άρθρο 98), ορίζεται ιδιαίζουσα δωσιδικία για τα πλημμελήματα που τέλεσαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους οι δήμαρχοι και οι περιφερειάρχες (άρθρο 99), και παρέχεται στο Εθνικό Δίκτυο Υποδομών Τεχνολογίας και Έρευνας Α.Ε. (Ε.Δ.Υ.Τ.Ε. Α.Ε.) η αρμοδιότητα ως προς την Πράξη «Σύστημα Διαχείρισης Δικτύων Κοινής Ωφέλειας Δήμων» στο πλαίσιο της πρόσκλησης «Δράσεις Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης» (άρθρο 100).

Με το Κεφάλαιο Δ´ (άρθρα 101-108), υπό τον τίτλο «Διατάξεις σχετικές με την εκλογική διαδικασία-Τροποποιήσεις ν. 4648/2019, π.δ. 26/2012 και ν. 4804/2021», ορίζεται ότι η καταχώριση στους ειδικούς καταλόγους εξωτερικού των σχετικών αιτήσεων που λαμβάνουν χώρα έναν μήνα πριν από την προκήρυξη των εκλογών πραγματοποιείται μετά τη διενέργειά τους (άρθρο 101), και καθορίζονται η διαδικασία και οι προθεσμίες για την αποστολή των ψηφοδελτίων στις διπλωματικές και προξενικές αρχές της χώρας (άρθρο 102). Επίσης, ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με την αναθεώρηση των ειδικών εκλογικών καταλόγων ετεροδημοτών (άρθρο 103), την άσκηση του δικαιώματος μεταδημότευσης για τη συμμετοχή στις εκλογές δημοτικών αρχών (άρθρο 104), το ασυμβίβαστο υπαλλήλων των δήμων, των περιφερειών και των νομικών προσώπων τους, οι οποίοι έχουν εκλεγεί δήμαρχοι, δημοτικοί σύμβουλοι, σύμβουλοι, πρόεδροι δημοτικών κοινοτήτων, περιφερειάρχες ή περιφερειακοί σύμβουλοι (άρθρο 105 και 107), και επέρχονται νομοτεχνικές βελτιώσεις στα άρθρα 15 και 52 του ν. 4804/2021 (άρθρα 106 και 108).

Με το Κεφάλαιο Ε´ (άρθρα 109-114), υπό τον τίτλο «Λοιπές ρυθμίσεις Υπουργείου Εσωτερικών», εισάγονται ρυθμίσεις για την, κατ' εξαίρεση, οδήγηση οχημάτων του Δημοσίου (άρθρο 109), καταργείται, ως προς τους δημάρχους, η αναστολή άσκησης των καθηκόντων τους ως μελών Δ.Ε.Π. Ανώτατου Στρατιωτικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Σ.Ε.Ι.) (άρθρο 110), ρυθμίζονται ζητήματα για τον διορισμό στο Δημόσιο συγγενών θανόντων (άρθρο 111), ορίζεται, εκ νέου, το αρμόδιο όργανο που παρέχει την άδεια απόκτη-

σης των δικαιωμάτων της παρ. 1 του άρθρου 29 του ν. 1892/1990 (άρθρο 112), επέρχονται τροποποιήσεις στις μεταβατικές διατάξεις του ν. 4961/2022 (άρθρο 113), και διόρθωση σφαλμάτων στον ν. 4940/2022 (άρθρο 114).

Με το Κεφάλαιο ΣΤ΄ (άρθρα 115-118), υπό τον τίτλο «Μεταβατικές, τελικές και καταργούμενες διατάξεις», τίθενται οι μεταβατικές (άρθρο 115), οι τελικές (άρθρο 116), και οι καταργούμενες (άρθρο 117) διατάξεις, και ορίζεται η έναρξη ισχύος του νόμου (άρθρο 118).

Β. Με το Μέρος Α΄ του νομοσχεδίου αναδιαρθρώνεται το νομοθετικό πλαίσιο της Δημοτικής Αστυνομίας. Η Δημοτική Αστυνομία ιδρύθηκε το πρώτον με το διάταγμα της 27ης Δεκεμβρίου 1833 «Περί συστάσεως των Δήμων», με βασική αρμοδιότητα, την άσκηση τοπικής αστυνόμευσης. Παρά το γεγονός ότι διαδραμάτισε σημαίνοντα ρόλο στην ασφάλεια του νεοελληνικού κράτους, μία σειρά παραγόντων, μεταξύ των οποίων και η νέα συγκρότηση σωμάτων ασφαλείας, οδήγησαν στην κατάργησή της στο έτος 1894 (βλ. Θ. Παπαθεοδώρου, Δημόσια Ασφάλεια & Αντεγκληματική Πολιτική, 2021, σελ. 264).

Η Δημοτική Αστυνομία συνεστήθη εκ νέου με τον ν. 1065/1980 ως Ειδική Υπηρεσία δυνάμει του άρθρου 24 παρ. 2, το οποίο όριζε ότι, «[γ]ια την άσκηση της αρμοδιότητας που αναφέρεται με το στοιχείο η [έλεγχος τήρησης των διατάξεων που αφορούν την καθαριότητα, την κυκλοφορία και τη στάθμευση των οχημάτων, την οικοδόμηση, την αποχέτευση, τη μόλυνση του περιβάλλοντος και την προστασία του υπόγειου υδατικού δυναμικού και την υποβολή μηνύσεων για την παράβασή τους], ο δήμος ή η κοινότητα μπορεί να προβλέπει στον οργανισμό εσωτερικής υπηρεσίας τη συγκρότηση σχετικής ειδικής υπηρεσίας». Σε συνέχεια της ρύθμισης αυτής, εκδόθηκαν δύο προεδρικά διατάγματα (π.δ. 434/1982 και π.δ. 592/1984) σχετικά με τον καθορισμό αρμοδιοτήτων, καθηκόντων, προσόντων, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων της Ειδικής Υπηρεσίας Δήμων και Κοινοτήτων. Εν συνεχεία, με το π.δ. 410/1995 «Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας» εισήχθη ρύθμιση, ώστε ο Δήμος ή η Κοινότητα να μπορεί να προβλέπει στον οργανισμό εσωτερικής υπηρεσίας τη συγκρότηση ειδικής υπηρεσίας για την άσκηση συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων (άρθρο 24 παρ. 2), και, με τον ν. 2503/1997, διά του οποίου τροποποιήθηκε το συγκεκριμένο άρθρο, έγινε ρητή αναφορά σε ειδική υπηρεσία με την ονομασία «Δημοτική Αστυνομία».

Εντούτοις, η οργάνωση και άσκηση αρμοδιοτήτων από τη Δημοτική Αστυνομία παρέμεινε αποσπασματική (βλ. Θ. Παπαθεοδώρου, όπ. π., σελ. 265). Βασικό βήμα προς την ενίσχυση του ρόλου της αποτέλεσε η θέση σε ισχύ του π.δ. 23/2002, υπό τον τίτλο «Αρμοδιότητες, σύστημα πρόσληψης, προ-

8

σόντα, καθήκοντα, δικαιώματα και υποχρεώσεις του προσωπικού της Δημοτικής Αστυνομίας», και ο ν. 3731/2008, με τον οποίο αναδιοργανώθηκε η Δημοτική Αστυνομία. Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση επί του ανωτέρω νομοσχεδίου, «[η] Δημοτική Αστυνομία είναι άρρηκτα συνυφασμένη με την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της, εξυπηρετώντας την αρχή της επικουρικότητας, στο μέτρο που βρίσκεται στο πλευρό των πολιτών και των τοπικών κοινωνιών συμβάλλοντας, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, στην επίλυση των τοπικών προβλημάτων, στην εμπέδωση της ασφάλειας και της εμπιστοσύνης στις τοπικές κοινωνίες, αλλά και στην ικανοποίηση των τοπικών αναγκών. Είναι αυτονόητο ότι, για την αποτελεσματικότερη εκπλήρωση της αποστολής της, είναι αναγκαία η στελέχωσή της από προσωπικό, το οποίο θα έχει ειδική εκπαίδευση, ώστε να είναι αποτελεσματικό αλλά και φιλικό προς τον πολίτη, θα διαθέτει τον κατάλληλο εξοπλισμό και θα διέπεται από ιδιαίτερη ιεραρχία και ειδικούς κανόνες πειθαρχίας».

Στη συνέχεια, η Δημοτική Αστυνομία καταργήθηκε με το άρθρο 81 του ν. 4172/2013, και οι υπάλληλοι των οποίων οι θέσεις καταργήθηκαν, εντάχθηκαν στο σύστημα κινητικότητας σύμφωνα με την υποπαράγραφο Ζ.2 του ν. 4093/2012. Η Δημοτική Αστυνομία συνεστήθη εκ νέου με το άρθρο 19 του ν. 4325/2015.

Διά του προτεινόμενου νομοσχεδίου «[ε]πιδιώκονται ο ορθολογικός σχεδιασμός της δημοτικής αστυνομίας και η ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου, μέσω της αντικατάστασης των υφιστάμενων αρμοδιοτήτων της δημοτικής αστυνομίας και της ρύθμισης του πλαισίου διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού της (...) με σκοπό τη διαμόρφωση ενός συνεκτικού και ολοκληρωμένου θεσμικού πλαισίου», καθώς, όπως παρατηρείται, «το εφαρμοζόμενο νομικό πλαίσιο δεν ανταποκρίνεται στις σύγχρονες λειτουργίες και ανάγκες της πόλης και, ως εκ τούτου, χρήζει καταργήσεων, προσαρμογών, τροποποιήσεων, βελτιώσεων και προσθηκών».

II. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί του άρθρου 8

α. Το άρθρο 8 φέρει τον τίτλο «Σύσταση υπηρεσίας δημοτικής αστυνομίας». Για λόγους συστηματικότητας, θα μπορούσε, ενδεχομένως, το άρθρο αυτό να προηγείται του άρθρου 3 που φέρει τον τίτλο «Αρμοδιότητες της δημοτικής αστυνομίας».

β. Στην παρ. 5 ορίζεται ότι το προσωπικό της Δημοτικής Αστυνομίας υπάγεται, για θέματα πειθαρχικού δικαίου, «στις διατάξεις που διέπουν τους δη-

μοτικούς υπαλλήλους, κατά τα οριζόμενα στην παρ. 1 του άρθρου πέμπτου του ν. 4057/2012 (Α΄ 54), τηρουμένου του άρθρου 25 του παρόντος».

Συναφώς, παρατηρείται ότι, στο άρθρο 12 παρ. 3 του νομοσχεδίου, γίνεται αναφορά στην περίπτωση που το εκπαιδευόμενο ειδικό ένστολο προσωπικό της Δημοτικής Αστυνομίας δεν ολοκληρώνει επιτυχώς το πρόγραμμα εισαγωγικής εκπαίδευσης «εξαιτίας αδικαιολόγητων απουσιών πειθαρχικών παραπτώματων του Μέρους Ε΄ του Κώδικα Κατάστασης Δημοτικών Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. (ν. 3528/2007)». Αντίστοιχα, το άρθρο 23 παρ. 7 περ. δ΄ αναφέρεται στην υποχρεωτική παύση προϊσταμένου πριν από τη λήξη της θητείας του «αν τεθεί σε διαθεσιμότητα ή αργία, ή του επιβληθεί τελεσίδικα οποιαδήποτε πειθαρχική ποινή ανώτερη του προστίμου αποδοχών τεσσάρων (4) μηνών για οποιοδήποτε πειθαρχικό παράπτωμα μέχρι τη διαγραφή της ποινής κατά το άρθρο 145 του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. (ν. 3528/2007, Α΄ 26)».

Υπό το φως των ανωτέρω, προκύπτει το ερώτημα αν το πειθαρχικό δίκαιο του προσωπικού της Δημοτικής Αστυνομίας, διέπεται, εν μέρει, και από τις διατάξεις του Κώδικα Κατάστασης Δημοτικών Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. (ν. 3528/2007) και, αν ναι, η παρ. 5 του άρθρου 8 θα μπορούσε, ενδεχομένως, να συμπληρωθεί με ρητή αναφορά στον ανωτέρω Κώδικα. Σε διαφορετική περίπτωση, προκειμένου, όπως ορίζει το άρθρο 8 παρ. 5, να εφαρμόζεται το πειθαρχικό δίκαιο που διέπει τους δημοτικούς υπαλλήλους, θα μπορούσε, ενδεχομένως, να γίνει στο άρθρο 12 παρ. 3 και 23 παρ. 7 περ. δ΄ αναφορά στα αντίστοιχα άρθρα του Κώδικα Κατάστασης Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων (ν. 3584/2007).

2. Επί του άρθρου 22

α. Το άρθρο 22 ορίζει τα κριτήρια για την επιλογή προϊσταμένων οργανικών μονάδων της Δημοτικής Αστυνομίας. Στην παρ. 3 περ. αδ΄ προβλέπεται η μοριοδότηση με είκοσι πέντε (25) μόρια της παρακολούθησης του ειδικού προγράμματος εκπαίδευσης του Ε.Κ.Δ.Δ.Α. της παρ. 4 του άρθρου 16 του ν. 3731/2008. Συναφώς, παρατηρείται ότι διά του άρθρου 37 περ. γ΄ του νομοσχεδίου καταργούνται τα άρθρα 1 έως 17 του ν. 3731/2008. Προς αποφυγή σύγχυσης, και για λόγους ασφάλειας δικαίου, θα μπορούσε, ενδεχομένως, αντί της αναφοράς που γίνεται σε καταργούμενη διάταξη, να επαναληφθεί ρητά το περιεχόμενό της.

β. Η παρ. 3 περ. γ΄ εισάγει ρύθμιση σχετικά με τη διαδικασία διεξαγωγής της δομημένης συνέντευξης και ορίζει ότι «[η] τελική μοριοδότηση της συνέντευξης κάθε υποψηφίου προκύπτει από τον μέσο όρο των βαθμών των

μελών του αρμόδιου συμβουλίου. Αν υποψήφιος λαμβάνει τελική μοριοδότηση στη συνέντευξη μικρότερη του πεντακόσια (500) κατά τα ως άνω οριζόμενα, αποκλείεται από την περαιτέρω διαδικασία, ανεξαρτήτως από τον συνολικό αριθμό μορίων που συγκεντρώνει σύμφωνα με την παρ. 4, και δεν συμπεριλαμβάνεται στον οικείο πίνακα κατάταξης που καταρτίζεται σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 23. Το περιεχόμενο της συνέντευξης με τα κρίσιμα και ουσιαστικά σημεία της αναφέρεται συνοπτικά στο πρακτικό του συμβουλίου, το οποίο είναι στη διάθεση όλων των υποψηφίων, και η μοριοδότηση για τον υποψήφιο αιτιολογείται συνοπτικά από κάθε μέλος ως προς κάθε ένα από τα δύο σκέλη της συνέντευξης». Συναφώς, επισημαίνεται, πρώτον, ότι η φράση «ανεξαρτήτως από τον συνολικό αριθμό» πρέπει να αναδιατυπωθεί στο ορθό «ανεξαρτήτως του συνολικού αριθμού», και, δεύτερον, ότι διάταξη όμοιου περιεχομένου περιλαμβάνεται στο άρθρο 85 του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. (ν. 3528/2007), όπως τροποποιήθηκε διά του α. 4 του ν. 4915/2022. Όπως έχει επισημανθεί στην Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας επί του νομοσχεδίου «Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Καταπολέμησης της Διαφθοράς, διατάξεις για θέματα ανθρώπινου δυναμικού και Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, νομοθετικό πλαίσιο εκπαίδευσης των σπουδαστών/σπουδαστριών της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης για την ένταξη στον κλάδο Π.Ε. Επιτελικών Στελεχών, διατάξεις για την ολοκλήρωση της μεταφοράς των δασικών υπηρεσιών στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, διατάξεις για την εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας "Ελλάδα 2.0", Εθνική Σύμβαση Ομογενών και άλλες επείγουσες διατάξεις» (ν. 4915/2022), η συνέντευξη δύναται να λειτουργεί ως λόγος αποκλεισμού ενός υποψηφίου, σε περίπτωση κατά την οποία η τελική βαθμολογία από τη συνέντευξη είναι μικρότερη των 500 μορίων, ανεξαρτήτως του συνολικού αριθμού μορίων που αυτός συγκεντρώνει. Λόγω της βαρύτητας του κριτηρίου αυτού, και λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας του ΣτΕ (1713/2016, ΣτΕ 3501/2013. βλ. και ΠΕ 281/2005), σύμφωνα με την οποία, «[σ]ε κάθε περίπτωση, πάντως, η προφορική συνέντευξη πρέπει να διεξάγεται με συνθήκες που να εξασφαλίζουν αφ' ενός τη διαφάνεια και αφ' ετέρου τη δυνατότητα δικαστικού ελέγχου της κρίσης των διοικητικών οργάνων», θα ήταν, ενδεχομένως, σκόπιμο, η συνοπτική αιτιολογία στην οποία αναφέρεται η προτεινόμενη ρύθμιση να καλύπτει και τον αποκλεισμό του υποψηφίου από την περαιτέρω διαδικασία.

3. Επί του άρθρου 34

Με την παρ. 7 ορίζεται ότι: «Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Οικονομικών καθορίζονται το ύψος και ο τρόπος καταβολής της αποζημίωσης του Προέδρου, των μελών και του γραμματέα του Πειθαρχικού Συμβουλίου καθώς και κάθε άλλο σχετικό θέμα με την εφαρμογή της παρ. 6 του άρθρου 25».

Με την παρ. 6 του άρθρου 25 ορίζεται ότι «[γ]ια τον πρόεδρο, τα μέλη και τον γραμματέα του Ειδικού Πειθαρχικού Συμβουλίου εφαρμόζεται αναλόγως η υπό στοιχεία ΔΙΔΑΔ/Φ.58/896/οικ.20751/10.12.2020 (ΥΟΔΔ 1046) κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εσωτερικών περί καθορισμού αποζημίωσης του Προέδρου, των μελών, του εισηγητή και του γραμματέα, τακτικών και αναπληρωματικών, των Πρωτοβάθμιων Πειθαρχικών Συμβουλίων».

Υπό το φως των ανωτέρω, ερωτάται αν η υπό στοιχεία ΔΙΔΑΔ/Φ.58/896/οικ.20751/10.12.2020 (ΥΟΔΔ 1046) κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εσωτερικών, η οποία αφορά την αποζημίωση των μελών του Πειθαρχικού Συμβουλίου, εφαρμόζεται μεταβατικά μέχρι την έκδοση της απόφασης της παρ. 7 του άρθρου 34.

4. Επί του άρθρου 36

Διά της παρ. 9 ορίζεται ότι «[τ]ο Ειδικό Πειθαρχικό Συμβούλιο του άρθρου 25 συγκροτείται εντός τριών (3) μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος. Κατ' εξαίρεση, η θητεία του αρχίζει από τη συγκρότησή του και λήγει την 31η Δεκεμβρίου του μεθεπόμενου έτους. Μέχρι τη συγκρότηση του Ειδικού Πειθαρχικού Συμβουλίου, οι δημοτικοί αστυνομικοί εξακολουθούν να υπάγονται στην πειθαρχική αρμοδιότητα των υφιστάμενων πρωτοβάθμιων πειθαρχικών συμβουλίων». Ενδεχομένως, χρειάζεται ειδική ρύθμιση ως προς το ζήτημα του χειρισμού των υποθέσεων που εκκρεμούν στα υφιστάμενα πρωτοβάθμια πειθαρχικά συμβούλια μετά τη συγκρότηση του Ειδικού Πειθαρχικού Συμβουλίου, και η τυχόν διαβίβασή τους.

5. Επί των άρθρων 41, 42 και 48

Στο άρθρο 41 παρ. 1 προβλέπεται ότι οι φορείς λειτουργίας λαϊκών αγορών Περιφέρειας Αττικής και Περιφερειακής Ενότητας Θεσσαλονίκης διοικούνται από δεκαπενταμελές Διοικητικό Συμβούλιο. Στο Διοικητικό Συμβούλιο του φορέα της Περιφέρειας Αττικής μετέχουν, μεταξύ άλλων, εκπρόσωποι της Παναττικής Ομοσπονδίας Σωματείων Πωλητών Λαϊκών Αγορών, της Ομοσπονδίας Επαγγελματιών και Παραγωγών Πωλητών Λαϊκών Αγορών Περιφέρειας Αττικής και της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Παραγωγών Πωλη-

τών Λαϊκών Αγορών, και, στο Διοικητικό Συμβούλιο του φορέα της Περιφερειακής Ενότητας Θεσσαλονίκης, μετέχουν, μεταξύ άλλων, εκπρόσωποι της Ομοσπονδίας Συλλόγων Παραγωγών Λαϊκών Αγορών Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας-Θεσσαλίας-Θράκης, εκπρόσωποι της Ομοσπονδίας Σωματείων Επαγγελματιών Παράγωγων και Επαγγελματιών Πωλητών Λαϊκών Αγορών Μακεδονίας-Θεσσαλίας-Θράκης, καθώς και του Σωματείου Παραγωγών και Επαγγελματιών Πωλητών Λαϊκών Αγορών δραστηριοποιούμενων εκτός πολεοδομικού συγκροτήματος Θεσσαλονίκης. Περαιτέρω, στο άρθρο 42 ορίζονται οι αρμοδιότητες του Διοικητικού Συμβουλίου των ως άνω φορέων και στο άρθρο 48 προσδιορίζονται οι πόροι των φορέων λειτουργίας λαϊκών αγορών, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και οι πόροι που προέρχονται «από πρόστιμα που επιβάλλονται με αποφάσεις του Δ.Σ.».

α. Παρατηρείται, καταρχάς, ότι στο άρθρο 42, στο οποίο ορίζονται οι αρμοδιότητες του Διοικητικού Συμβουλίου, δεν προβλέπεται η αρμοδιότητα της επιβολής προστίμων. Επομένως, θα ήταν, ενδεχομένως, σκόπιμη είτε η προσθήκη της σχετικής αρμοδιότητας είτε η ενδεικτική απαρίθμηση των αρμοδιοτήτων, με την προσθήκη της λέξης «ιδίως». Επίσης, θα μπορούσαν οι φορείς λειτουργίας λαϊκών αγορών να προστεθούν στο άρθρο 58 του ν. 4849/2021, ως αρμόδιες αρχές ελέγχου.

β. Δοθέντος ότι τα επιβαλλόμενα πρόστιμα αφορούν, προφανώς, τη διαπίστωση παραβάσεων από τη δραστηριότητα πώλησης προϊόντων στις λαϊκές αγορές, όπως περιγράφονται στο άρθρο 62 του ν. 4849/2021, δημιουργείται προβληματισμός ως προς την απουσία διατάξεων προς αποφυγή περιπτώσεων ταύτισης ελέγχοντος και ελεγχόμενου.

6. Επί του άρθρου 41

α. Στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 η φράση «Κάθε φορέας λειτουργίας λαϊκών αγορών διοικείται» θα μπορούσε να αντικατασταθεί από τη φράση «Τα νομικά πρόσωπα του άρθρου 40 διοικούνται».

β. Στην παράγραφο 6 ορίζεται ότι «[τ]ο Δ.Σ. βρίσκεται σε απαρτία όταν οι παρόντες αποτελούν την απόλυτη πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των μελών του». Δοθέντος ότι δεν πρόκειται για ψηφοφορία, ώστε να τίθεται θέμα πλειοψηφίας, η ανωτέρω φράση θα μπορούσε να αντικατασταθεί ως εξής: «Το Δ.Σ. βρίσκεται σε απαρτία όταν είναι παρόντα περισσότερα από τα μισά μέλη του» (βλ. άρθρο 14 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, ν. 2690/1999).

7. Επί των άρθρων 42 και 45

Στην παράγραφο 1 του άρθρου 45 ορίζεται ότι «[μ]ε τον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας καθορίζονται ιδίως η εσωτερική διάρθρωση των υπηρεσιών, οι αρμοδιότητες κάθε οργανικής μονάδας, οι θέσεις κατά κατηγορίες, κλάδους και ειδικότητες προσωπικού, καθώς και κατηγορίες και οι κλάδοι των οποίων οι υπάλληλοι κρίνονται για την κάλυψη θέσεων προϊσταμένων, ανάλογα με την ειδικότητα του κλάδου και το αντικείμενο των συγκεκριμένων οργανικών μονάδων». Περαιτέρω, στην παράγραφο 2 προβλέπεται ότι ο Οργανισμός Εσωτερικής Υπηρεσίας «ψηφίζεται από το Δ.Σ. του φορέα λειτουργίας λαϊκών αγορών. Η σχετική απόφαση εγκρίνεται με πράξη του Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως», και στην παράγραφο 3 ορίζεται ότι «[γ]ια την κατάρτιση του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας απαιτείται και σύμφωνη γνώμη του οικείου περιφερειακού συμβουλίου».

α. Παρατηρείται, καταρχάς, ότι η διαδικασία έκδοσης του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας, όπως περιγράφεται στο άρθρο 45 παρ. 2 και 3, δεν συνάδει με τη ρύθμιση του άρθρου 42 παρ. 1 περ. δ', με το οποίο ορίζεται ότι το Διοικητικό Συμβούλιο (του φορέα λειτουργίας λαϊκών αγορών) «εισηγείται το σχέδιο του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας στο Περιφερειακό Συμβούλιο Αττικής και στη Μητροπολιτική Επιτροπή Θεσσαλονίκης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, αντίστοιχα».

β. Κατά την έννοια του άρθρου 43 παρ. 2 εδάφιο β' του Συντάγματος, επιτρέπεται να ορισθούν, με ειδική και ορισμένη εξουσιοδότηση, ως φορείς άσκησης κανονιστικής αρμοδιότητας, εκτός από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, και άλλα όργανα της διοίκησης, εφόσον πρόκειται για «ειδικότερα θέματα ή θέματα με τοπικό ενδιαφέρον ή με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό». Κατά τη νομολογία, «[ω]ς ειδικότερα θέματα νοούνται εκείνα τα οποία αποτελούν, κατά το περιεχόμενό τους και σε σχέση με την ουσιαστική ρύθμιση που περιλαμβάνεται στο νομοθετικό κείμενο, μερικότερη περίπτωση ορισμένου θέματος που αποτελεί το αντικείμενο της νομοθετικής ρυθμίσεως. Επομένως, στην περίπτωση αυτή απαιτείται το νομοθετικό κείμενο να περιέχει όχι απλώς τον καθ' ύλην προσδιορισμό του αντικειμένου της εξουσιοδότησεως, αλλά επιπλέον και την ουσιαστική ρύθμισή του, έστω και σε γενικό, ορισμένο, όμως, πλαίσιο σύμφωνα προς το οποίο ενεργεί η Διοίκηση προκειμένου να ρυθμίσει τα μερικότερα θέματα (...) Η αναφερθείσα ουσιαστική ρύθμιση μπορεί να υπάρχει τόσο στις διατάξεις του εξουσιοδοτικού νόμου όσο και σε διατάξεις άλλων νόμων σχετικών με τα θέματα που αποτελούν αντικείμενο της νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως (...). Τέλος, για το συνταγματικό κύρος της νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως δεν απαιτείται οπωσδήποτε

να διαγράφει η ίδια ή με παραπομπή σε άλλη διάταξη νόμου βασικές αρχές και κατευθύνσεις στο πλαίσιο των οποίων οφείλει να κινηθεί η Διοίκηση κατά την κανονιστική ρύθμιση των θεμάτων αυτών» (βλ. ΣΤΕ 1125/2020 Ολομ. Βλ., επίσης, Κ. Μαυριά, Συνταγματικό Δίκαιο, 6η έκδ., 2021, σελ. 223-224 και Α. Παντελή, Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου, 5η έκδ., 2020, παρ. 440).

Υπό το φως των ανωτέρω προκύπτει ότι, για τη ρύθμιση ζητημάτων όπως η εσωτερική διάρθρωση των υπηρεσιών των ανωτέρω νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, οι αρμοδιότητες των οργανικών μονάδων, οι θέσεις κατά κατηγορίες, κλάδους και ειδικότητες προσωπικού, κ.λπ. προσήκει η έκδοση προεδρικού διατάγματος.

8. Επί του άρθρου 47

Με την παράγραφο 1 ορίζεται ότι οι Φορείς Λειτουργίας Λαϊκών Αγορών Περιφέρειας Αττικής και Περιφερειακής Ενότητας Θεσσαλονίκης «καθίστανται καθολικοί διάδοχοι της Περιφέρειας Αττικής και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας ως προς το σύνολο των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, απαιτήσεων, καθώς και των πάσης φύσεως εννόμων σχέσεων που απορρέουν από τις αρμοδιότητες που ασκούν οι ως άνω φορείς». Περαιτέρω, στην παράγραφο 2 ορίζεται ότι συνιστάται τριμελής επιτροπή, με απόφαση του οικείου περιφερειάρχη, «με αρμοδιότητα τη σύνταξη έκθεσης καταγραφής και προσδιορισμού της κινητής και ακίνητης περιουσίας που περιέρχεται στην κυριότητα των ανωτέρω φορέων». Επισημαίνεται ότι, πέραν των ταμειακών διαθεσίμων που προέρχονται από την είσπραξη του ημερήσιου ανταποδοτικού τέλους, το οποίο έχει καταβληθεί από τους επαγγελματίες πωλητές και παραγωγούς των λαϊκών αγορών, δεν προσδιορίζεται σαφώς η κινητή και ακίνητη περιουσία που περιέρχεται στην κυριότητα των ανωτέρω φορέων.

9. Επί του άρθρου 56

Σύμφωνα με το εισαγωγικό εδάφιο του άρθρου 56, «[τ]ο δεύτερο εδάφιο της περ. iii της παρ. 1Α του άρθρου 202 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (...) τροποποιείται (...) και η παρ. 1Α διαμορφώνεται ως εξής:».

Παρατηρείται ότι δεν πρόκειται για την παράγραφο 1Α του άρθρου 202 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, αλλά για την περίπτωση Α΄ της παραγράφου 1 του άρθρου 202 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων.

10. Επί του άρθρου 57

Δοθέντος ότι προτείνεται η τροποποίηση μόνο της περίπτωσης Α΄ της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του ν. 2647/1998, και όχι ολόκληρης της παρα-

γράφου 1, το εισαγωγικό εδάφιο «1. Οι ακόλουθες αρμοδιότητες, που ασκούνται από Υπουργούς μεταβιβάζονται στις Περιφέρειες:», το οποίο τίθεται πριν την περίπτωση Α', θα μπορούσε να διαγραφεί.

11. Επί του άρθρου 70

Με το άρθρο 70 τροποποιείται η παρ. 1 του άρθρου 5 του ν. 4440/2016, και ορίζεται ότι «η Κεντρική Επιτροπή Κινητικότητας γνωμοδοτεί για τη μετάταξη υπαλλήλων στον κλάδο ΠΕ Επιτελικών Στελεχών της Διοίκησης. Ειδικά για τη μετάταξη στον κλάδο ΠΕ Επιτελικών Στελεχών δεν εφαρμόζονται οι προϋποθέσεις του άρθρου 4 και λαμβάνονται υπόψη, ιδίως, η βαθμολογία και η σειρά κατάταξης του υποψηφίου κατά την επιτυχή αποφοίτηση από το σχετικό πρόγραμμα επιμόρφωσης, καθώς και η εμπειρία που έχει σε συνδυασμό με τις αιτήσεις προτίμησής του». Εφόσον τα κριτήρια που αναφέρονται ανωτέρω (βαθμολογία, σειρά κατάταξης, επιτυχής αποφοίτηση από πρόγραμμα επιμόρφωσης, εμπειρία, αίτηση προτίμησης), αποτελούν στοιχεία της γνωμοδότησης, όπως σχετικά αναφέρεται στην Έκθεση Ανάλυσης Συνεπειών της ρύθμισης, θα μπορούσε, ενδεχομένως, η ρύθμιση να αναδιατυπωθεί ως εξής: «η Κεντρική Επιτροπή Κινητικότητας γνωμοδοτεί για τη μετάταξη υπαλλήλων στον κλάδο ΠΕ Επιτελικών Στελεχών της Διοίκησης λαμβάνοντας υπόψη, ιδίως, τη βαθμολογία και τη σειρά κατάταξης του υποψηφίου κατά την επιτυχή αποφοίτηση από το σχετικό πρόγραμμα επιμόρφωσης, καθώς και την πείρα που διαθέτει, σε συνδυασμό με τις αιτήσεις προτίμησής του. Ειδικά για τη μετάταξη στον κλάδο ΠΕ Επιτελικών Στελεχών δεν εφαρμόζονται οι προϋποθέσεις του άρθρου 4».

12. Επί του άρθρου 71

Με το άρθρο 71 τροποποιούνται η παρ. 2 του άρθρου 5 του ν. 4440/2016 και η παρ. 5 του άρθρου 7 του ν. 4440/2016. Δοθέντος ότι, με το άρθρο 70 τροποποιείται η παρ. 1 του άρθρου 5 του ν. 4440/2016, θα μπορούσε, ενδεχομένως, για λόγους νομοτεχνικούς, η αντίστοιχη τροποποίηση της παρ. 2 του άρθρου 5 του ν. 4440/2016 να ενταχθεί στο άρθρο 70.

13. Επί του άρθρου 73

α. Με την παρ. 1 του άρθρου 73 ορίζεται ότι «[υ]πάλληλοι του κλάδου ΠΕ επιτελικών στελεχών και απόφοιτοι της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Σ.Δ.Δ.Α.) και άλλων παραγωγικών σχολών επιλέγονται κατά προτεραιότητα σε θέση προϊσταμένου της Υπηρεσίας Συντονισμού των Υπουργείων και των γραφείων της». Εν προκειμένω, παρατηρείται ότι εισάγεται ειδικότερη ρύθμιση εν σχέσει προς τις διατάξεις του Υπαλλη-

λικού κώδικα περί επιλογής προϊσταμένων (βλ., ιδίως, άρθρα 84-86 Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. (ν. 3528/2007)). Ακόμη, στο άρθρο 85 παρ. 3 περ. αδ' του ν. 3528/2007 ορίζεται ότι «Η επιτυχής αποφοίτηση από την Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Σ.Δ.Δ.Α.) [αξιολογείται] με 275 μόρια». Τίθεται, επομένως, το ερώτημα, αν εφαρμόζεται και το στοιχείο αυτό, σε συνδυασμό με την κατά προτεραιότητα επιλογή. Σε κάθε περίπτωση, δεδομένου ότι το περιεχόμενο της προτεινόμενης ρύθμισης είναι γενικό, χρειάζεται, ενδεχομένως, διευκρίνιση η ακολουθητέα διαδικασία επιλογής σε θέση προϊσταμένου της Υπηρεσίας Συντονισμού των Υπουργείων και των γραφείων της.

Τέλος, ερωτάται αν διά της προτεινόμενης ρύθμισης τροποποιείται η παρ. 5 του άρθρου 38 του ν. 4622/2019, η οποία διαλαμβάνει τα εξής: «Ως Προϊστάμενοι της Υπηρεσίας Συντονισμού και των Γραφείων αυτής, επιλέγονται υπάλληλοι πανεπιστημιακής ή τεχνολογικής εκπαίδευσης σύμφωνα με τις διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα. Οι Υπηρεσίες Συντονισμού στελεχώνονται κυρίως από υπαλλήλους των κλάδων του άρθρου 104 του παρόντος, καθώς και κατά προτεραιότητα, από αποφοίτους παραγωγικών σχολών του Δημοσίου».

6. Για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, η παρ. 2, η οποία αφορά την υποχρεωτική μετάταξη στον κλάδο επιτελικών στελεχών, θα μπορούσε, ενδεχομένως, να ενταχθεί στο άρθρο 105 του ν. 4622/2019, το οποίο αφορά ειδικά την περίπτωση διορισμού, αλλά και μετάταξης, υπαλλήλων του κλάδου επιτελικών στελεχών.

14. Επί του άρθρου 77

Στο τελευταίο εδάφιο της παρ. 1 με την οποία τροποποιείται η παρ. 3 του άρθρου 29 του ν. 4622/2019 ορίζεται ότι «[μ]ε κοινή απόφαση του αρμόδιου για θέματα δημόσιας διοίκησης Υπουργού και του αρμόδιου μέλους της Κυβέρνησης για θέματα προσωπικού της Προεδρίας της Κυβέρνησης, δύναται να ρυθμίζεται κάθε ειδικότερο θέμα και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή των υποπερ. αα) και αβ) της περ. α)». Παρατηρείται, εν προκειμένω, ότι δεν υφίστανται υποπερ. αα) και αβ) της περ. α, και ερωτάται αν πρέπει να γίνει αναφορά στις περ. βα) και ββ) της περ. β).

15. Επί του άρθρου 87

Με την προτεινόμενη ρύθμιση προστίθεται στο άρθρο 194 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, υπό τον τίτλο «Μίσθωση ακινήτων από τους δήμους», νέα περίπτωση β', σύμφωνα με την οποία επιτρέπεται, κατ' εξαίρεση, η απ'

ευθείας, και χωρίς δημοπρασία μίσθωση ακινήτου, «[ό]ταν το προς μίσθωση ακίνητο είναι ιδιοκτησίας του δημοσίου, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, Ο.Τ.Α. α΄ ή β΄ βαθμού ή ν.π.δ.δ. αυτών, κατόπιν αιτιολογημένης απόφασης του δημοτικού και του περιφερειακού συμβουλίου αντιστοίχως, η οποία λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των μελών του».

Δοθέντος ότι το άρθρο 194 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων ρυθμίζει τη δυνατότητα μίσθωσης ακινήτων από τους Δήμους, τίθεται το ερώτημα αν η αναφορά σε αιτιολογημένη απόφαση του περιφερειακού συμβουλίου έχει τεθεί εκ παραδρομής. Αν, όμως, αφορά την εκμίσθωση του ακινήτου, θα ήταν σκόπιμη σχετική διευκρίνιση.

16. Επί του άρθρου 90

Με το άρθρο 90 μεταφέρονται αρμοδιότητες των δημοτικών και περιφερειακών συμβουλίων στις Οικονομικές Επιτροπές των οικείων Ο.Τ.Α.

Επισημαίνεται ότι με τον ν. 4555/2018 θεσπίστηκε, σε αντικατάσταση του προϊσχύσαντος πλειοψηφικού συστήματος, σύστημα απλής αναλογικής για την κατανομή των εδρών των δημοτικών και περιφερειακών συμβουλίων, ενώ διατηρήθηκε το σύστημα της εκλογής ως δημάρχου του επικεφαλής του συνδυασμού που συγκεντρώνει την απόλυτη πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των έγκυρων ψηφοδελτίων κατά την αρχική ή την επαναληπτική εκλογή. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ν. 4555/2018, η απλή αναλογική κατατείνει στην «κατάργηση της παντοδυναμίας του επιτυχόντος συνδυασμού, δηλαδή της παράταξης του Δημάρχου ή του Περιφερειάρχη και [στη] διάχυση των ρόλων και σε συμβούλους προερχόμενους από άλλες παρατάξεις είτε πρόκειται για την επιλογή των Αντιδημάρχων και των Αντιπεριφερειάρχων είτε για τον τρόπο συγκρότησης των επιτροπών του Δημοτικού και του Περιφερειακού Συμβουλίου» (βλ. Αιτιολογική Έκθεση, σελ. 27).

Μετά τις εκλογές για την ανάδειξη δημοτικών αρχών της 26ης Μαΐου 2019 και της 2ας Ιουνίου 2019, θεσπίστηκε ο ν. 4623/2019, με τα άρθρα 2 και 3 του οποίου, αφενός, ορίστηκε ότι η πλειοψηφία των μελών της οικονομικής επιτροπής προέρχεται από τον συνδυασμό με τον οποίο εξελέγη ο Δήμαρχος ή ο Περιφερειάρχης, αφετέρου, μεταφέρθηκε σειρά αρμοδιοτήτων των δημοτικών και περιφερειακών συμβουλίων στις οικονομικές επιτροπές των οικείων Ο.Τ.Α., «προκειμένου να αποφευχθούν φαινόμενα ακυβερνησίας των Ο.Τ.Α. α΄ και β΄ βαθμού που θα οδηγούσαν σε πρωτοφανή δυσλειτουργία της διοίκησης των δήμων και των περιφερειών» (βλ. Αιτιολογική Έκθεση του ν. 4623/2019, σελ. 2-3. Βλ., επίσης, Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής επί του νομοσχεδίου «Ρυθμίσεις του Υπουργείου Εσωτερικών, διατάξεις για την Ψηφιακή Διακυβέρνηση, συνταξιοδοτικές ρυθ-

μίσεις και άλλα επείγοντα ζητήματα», ν. 4623/2019, Παρατήρηση 2).

Η συνταγματικότητα των ανωτέρω ρυθμίσεων του ν. 4623/2019 συζητήθηκε στο Γ΄ Τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας, το οποίο, με την υπ' αρ. 760/2022 απόφασή του, παρέπεμψε την υπόθεση στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου, δοθέντος ότι «[ήχθη], κατά πλειοψηφία, σε κρίση περί αντισυνταγματικότητας». Συγκεκριμένα, κατά την πλειοψηφία γνώμη, «με τις εν λόγω διατάξεις των νόμων 4623/2019, 4625/2019 και 4635/2019 ουσιαστικά μεταβάλλεται εκ των υστέρων το πλαίσιο άσκησης των κατοχυρούμενων στο άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος δικαιωμάτων του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι και νοθεύεται η εκφρασθείσα κατά τις εκλογές της 26.5.2019 και της 2.6.2019 θέληση των δημοτών, η οποία διαμορφώθηκε κατά συνεκτίμηση, μεταξύ άλλων, και των ανωτέρω ρυθμίσεων του ν. 4555/2018», ενώ, κατά την συγκλίνουσα προς την πλειοψηφία γνώμη, «μεταβλήθηκε εκ των υστέρων το πλαίσιο άσκησης του κατοχυρούμενου στο Σύνταγμα δικαιώματος εκλογής των αρχών των Ο.Τ.Α. και τούτο, διότι η εκφρασθείσα θέληση των εκλογέων είχε διαμορφωθεί κατά συνεκτίμηση, εκτός άλλων, και του ότι, σύμφωνα με την ισχύουσα κατά τις εκλογές αυτές νομοθεσία, οι αποφάσεις που αφορούν σημαντικές αρμοδιότητες του δήμου, όπως αυτές που προαναφέρθηκαν και που αφορούν ζητήματα που κατ' εξοχήν συνάπτονται με την κατοχυρούμενη στο άρθρο 102 παρ. 2 του Συντάγματος οικονομική αυτοτέλεια των Ο.Τ.Α., θα λαμβάνονται από το δημοτικό συμβούλιο, όργανο διοίκησης του δήμου με άμεση δημοκρατική νομιμοποίηση, απαιτούμενων ενδεχομένων ευρύτερων συναινέσεων για την επίτευξη πλειοψηφίας και από δημοτικούς συμβούλους που δεν εξελέγησαν με τον συνδυασμό του Δημάρχου (...) Για τους λόγους αυτούς, οι προαναφερθείσες ρυθμίσεις, καθ' ό μέρος καταλαμβάνουν τη δημοτική περίοδο που διανύεται μετά τις εκλογές που διενεργήθηκαν στις 26 Μαΐου και 2 Ιουνίου 2019, έρχονται σε αντίθεση με τις διατάξεις των άρθρων 5 (παρ. 1), 52 και 102 (παρ. 2) του Συντάγματος. Συνεπώς, οι ρυθμίσεις αυτές, οι οποίες, κατά τη βούληση του νομοθέτη, συνέχονται μεταξύ τους ως ενιαίο σύνολο και δεν μπορούν να εφαρμοσθούν αυτοτελώς, πρέπει να παραμερισθούν στο σύνολό τους ως αντισυνταγματικές και να εφαρμοσθούν κατά τη συγκρότηση των εν λόγω δημοτικών επιτροπών οι προϋφιστάμενες αυτών διατάξεις.».

Η υπόθεση εισήχθη στην Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία δημοσίευσε την 2α Δεκεμβρίου 2022 την υπ' αρ. 2377/2022 απόφασή της, το κείμενο της οποίας δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη, πλην όμως, αναρτήθηκε περίληψη στον ιστότοπο του Συμβουλίου της Επικρατείας (www.adjustice.gr), κατά την οποία «οι προαναφερθείσες ρυθμίσεις, καθ' ό μέρος καταλαμβάνουν τη δημοτική περίοδο που διανύεται μετά τις εκλογές, έρχονται

σε αντίθεση με τις διατάξεις των άρθρων 5 παρ. 1, 52 και 102 παρ. 2 του Συντάγματος».

Υπό το φως των ανωτέρω, θα ήταν, ενδεχομένως, σκόπιμο να εξετασθούν οι εν λόγω προτεινόμενες ρυθμίσεις υπό το φως της νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας.

17. Επί του άρθρου 94

Στη παράγραφο 1 ορίζεται ότι «[δ]απάνες του Οργανισμού Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας του Δήμου Αθηναίων, οι οποίες αφορούν σε αμοιβές εργαζομένων μουσικών χωρίς συμβάσεις εργασίας και έχουν καταβληθεί αχρεωστήτως κατά τα έτη 2003 έως και 2010, ύστερα από την έκδοση βεβαίωσης της απασχόλησης των εργασθέντων από την αρμόδια υπηρεσία του Οργανισμού ή τα αρμόδια συλλογικά όργανα, και των οποίων οι αποφάσεις δεν ακυρώθηκαν από την οικεία αποκεντρωμένη διοίκηση κατά τον έλεγχο νομιμότητας, θεωρούνται νόμιμες».

Σύμφωνα με τη νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου, «[μ]ε το άρθρο 98 παρ. 1 περ. γ' του Συντάγματος καθιερώνεται ο κατασταλτικός έλεγχος των δημοσίων εν γένει δαπανών και ανατίθεται στο Ελεγκτικό Συνέδριο. Ο κοινός νομοθέτης πάντως δεν κωλύεται να εξειδικεύσει το περιεχόμενο του ως άνω ελέγχου και να καθορίσει, ακόμη και αναδρομικώς, τη διαδικασία και τις προϋποθέσεις άσκησής του. Στη ρυθμιστική αυτή εξουσία του κοινού νομοθέτη εμπίπτει και η θέσπιση διατάξεων για τη "νομιμοποίηση" δαπανών, εφόσον όμως οι σχετικές ρυθμίσεις δεν είναι τέτοιου είδους και τέτοιας έκτασης ώστε να καταλύεται ουσιαστικώς η ως άνω ελεγκτική αρμοδιότητα του Ελεγκτικού Συνεδρίου και να αναιρείται, συνακόλουθα, η δυνατότητα αναζήτησης, μέσω αντίστοιχου καταλογισμού, των χρηματικών ποσών που δαπανήθηκαν παρανόμως (Ολ. Ε.Σ. 981/2016). Ο έλεγχος της συμβατότητας τυχόν «νομιμοποιητικής» δαπανών διάταξης προς την προαναφερόμενη συνταγματική διάταξη δεν μπορεί πάντως να είναι γενικός και αφηρημένος, καθώς συνέχεται με το είδος και το ύψος των συγκεκριμένων κάθε φορά δαπανών που επιδιώκεται να "νομιμοποιηθούν", τη σχέση (αναλογία) των δαπανών αυτών με το σύνολο της οικείας διαχείρισης ή τέλος με τη βαρύτητα της πλημμέλειας (εύρος δημοσιολογιστικής απόκλισης)» (ΕλΣυν ΤμΙV 706/2018).

18. Επί του άρθρου 101

Με το άρθρο 101 επέρχονται τροποποιήσεις στις ρυθμίσεις του ν. 4648/2019 «Διευκόλυνση άσκησης εκλογικού δικαιώματος εκλογέων που βρίσκονται εκτός Ελληνικής Επικρατείας». Συγκεκριμένα, προβλέπεται ότι η

καταχώριση στους ειδικούς καταλόγους εξωτερικού των σχετικών αιτήσεων που λαμβάνουν χώρα ένα μήνα πριν από την προκήρυξη των εκλογών πραγματοποιείται μετά τη διενέργειά τους, αντί της ισχύουσας ρύθμισης, σύμφωνα με την οποία καταχωρίζονται οι σχετικές αιτήσεις που υποβάλλονται έως και την τρίτη ημέρα μετά την έναρξη της προεκλογικής περιόδου.

Με τον ν. 4648/2019 ρυθμίσθηκε, το πρώτον, η άσκηση του εκλογικού δικαιώματος των εκλογέων που βρίσκονται εκτός Επικράτειας, σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 51 του Συντάγματος, με την οποία, όπως αναθεωρήθηκε με το από 6 Απριλίου 2001 Ψήφισμα της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, θεσπίσθηκε, μεταξύ άλλων, ειδική πλειοψηφία δύο τρίτων του όλου αριθμού των βουλευτών για την ψήφιση του σχετικού νόμου, σε συνδυασμό με τη νέα παράγραφο 4 του άρθρου 54 του Συντάγματος, όπως προστέθηκε με το από 25 Νοεμβρίου 2019 Ψήφισμα της Θ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, με την οποία θεσπίσθηκε, μεταξύ άλλων, η δυνατότητα θέσης προϋποθέσεων στην άσκηση του εκλογικού δικαιώματος των εκλογέων που βρίσκονται εκτός Επικράτειας, όπως πραγματικός δεσμός με τη Χώρα, αυτοπρόσωπη παρουσία σε εκλογικό τμήμα, χρόνος απουσίας από τη Χώρα ή παρουσία στη Χώρα για ορισμένο χρόνο στο παρελθόν (βλ., σχετικά, Κ. Μαυριά, *Συνταγματικό Δίκαιο*, 6η έκδ., 2021, σελ. 331 επ., Αντ. Παντελή, *Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου*, 5η έκδ., 2020, αρ. 296 δις και 301 δις, Ευ. Βενιζέλο, *Μαθήματα Συνταγματικού Δικαίου*, 2021, σελ. 410 επ. Βλ., επίσης, Εκθέσεις της Επιστημονικής Υπηρεσίας επί των νομοσχεδίων «Διευκόλυνση άσκησης εκλογικού δικαιώματος εκλογέων που βρίσκονται εκτός Ελληνικής Επικράτειας» και «Άρση περιορισμών για την εγγραφή στους ειδικούς εκλογικούς καταλόγους εκλογέων εξωτερικού»).

Πράγματι, με τις ρυθμίσεις του ν. 4648/2019 θεσπίσθηκαν προϋποθέσεις για την εγγραφή τους στους ειδικούς εκλογικούς καταλόγους εξωτερικού, ήτοι διαμονή συνολικά δύο ετών εντός της Ελληνικής Επικράτειας κατά το χρονικό διάστημα των τελευταίων τριάντα πέντε (35) ετών από την ημερομηνία της αίτησης εγγραφής και υποβολή φορολογικής δήλωσης κατά το τρέχον ή το προηγούμενο φορολογικό έτος, ενώ ρυθμίσθηκαν και σχετικά ζητήματα τεχνικού-οργανωτικού χαρακτήρα ως προς τη διεξαγωγή των εκλογών και την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος (βλ. Θ. Ξηρό, *Το εκλογικό δικαίωμα των εκτός Επικρατείας πολιτών: Η οργάνωση της άσκησης του στην τέταρτη αναθεώρηση του Συντάγματος*, ιστοσελίδα constitutionalism.gr).

Με το νομοσχέδιο υπό τον τίτλο «Άρση περιορισμών για την εγγραφή στους ειδικούς εκλογικούς καταλόγους εκλογέων εξωτερικού», το οποίο κατατέθηκε στη Βουλή των Ελλήνων την 12.4.2021, προτάθηκε η τροποποι-

ηση του ν. 4648/2019 και, συγκεκριμένα, των διατάξεων με τις οποίες θεσπίστηκαν οι ανωτέρω προϋποθέσεις για την εγγραφή στους ειδικούς εκλογικούς καταλόγους εξωτερικού, πλην όμως, αυτή δεν έλαβε την απαιτούμενη πλειοψηφία των δύο τρίτων του όλου αριθμού των βουλευτών. Αντιθέτως, με το άρθρο 134 του ν. 4714/2020 (Τροπολογία με Γενικό Αριθμό 433 και Ειδικό Αριθμό 59, της 28ης.7.2020) τροποποιήθηκε, με απλή πλειοψηφία, το άρθρο 21 του ν. 4648/2019 ως προς την ενημέρωση εκλογέων που διαμένουν στην αλλοδαπή (βλ. Αιτιολογική Έκθεση επί της τροπολογίας, σελ. 2, όπου γίνεται λόγος για «σημειακή τροποποίηση στις οικείες διατάξεις»). Περαιτέρω, με το άρθρο 11 του ν. 4954/2022 προστέθηκε, επίσης με απλή πλειοψηφία, νέο άρθρο 9Α στον ν. 4648/2019 ως προς την αναπλήρωση των εποπτών εκλογών και των γραμματέων τους σε περίπτωση κωλύματός τους.

Υπό το φως των ανωτέρω, θα μπορούσε να τεθεί το ερώτημα αν για το άρθρο 101 του νομοσχεδίου που τροποποιεί τον ν. 4648/2019 απαιτείται αυξημένη πλειοψηφία των δύο τρίτων του όλου αριθμού των βουλευτών ή αν το σχετικό ζήτημα θα έπρεπε, ορθότερα, να θεωρηθεί τεχνικού-οργανωτικού χαρακτήρα, το οποίο δεν αφορά την, σύμφωνα με τη διατύπωση του άρθρου 51 παρ. 4 εδ. β' του Συντάγματος, «άσκηση του εκλογικού δικαιώματος» («Νόμος που ψηφίζεται με την πλειοψηφία των δύο τρίτων του όλου αριθμού των βουλευτών μπορεί να ορίζει τα σχετικά με την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος από τους εκλογείς που βρίσκονται έξω από την Επικράτεια»).

19. Επί του άρθρου 102

Με το άρθρο 102 ορίζονται οι λεπτομέρειες ως προς τον εφοδιασμό των ελληνικών διπλωματικών και προξενικών αρχών με τον αναγκαίο αριθμό έντυπων ψηφοδελτίων. Ειδικότερα, μεταξύ άλλων, τίθενται προθεσμίες για την αποστολή των ψηφοδελτίων στις διπλωματικές και προξενικές αρχές της χώρας με φροντίδα και δαπάνες του Υπουργείου Εσωτερικών, αφού έχει προηγουμένως, ληφθεί μέριμνα από τα πολιτικά κόμματα για την αποστολή των ψηφοδελτίων στη Διεύθυνση εκλογών του Υπουργείου Εσωτερικών, και προβλέπεται, επίσης, συμμετοχή του Υπουργείου Εξωτερικών στην περίπτωση αποστολών εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

α. Στις παραγράφους 1 και 2 γίνεται λόγος για «πολιτικά κόμματα που έχουν ανακηρυχθεί από το Α1 Τμήμα του Αρείου Πάγου», θέτοντας, μάλιστα, ως υποχρέωσή τους, «με δική τους μέριμνα και ευθύνη» να αποστέλλουν στη Διεύθυνση εκλογών του Υπουργείου Εσωτερικών, εντός ρητής προθεσμίας, τα έντυπα ψηφοδέλτια. Επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 35 του π.δ. 26/2012, ο Άρειος Πάγος ανακηρύσσει εκλογικούς συνδυασμούς

και υποψήφιους βουλευτές. Επομένως, εκ παραδρομής γίνεται, εν προκειμένω, αναφορά σε πολιτικά κόμματα. Δικαίωμα κατάρτισης συνδυασμών έχουν, σύμφωνα με το άρθρο 32 του π.δ. 26/2012, τα κόμματα, οι συνασπισμοί κομμάτων και οι ανεξάρτητοι υποψήφιοι. Εν προκειμένω, σύμφωνα με το άρθρο 34Α του π.δ. 26/2012, «πρόταση υποψηφίων για τους βουλευτές που εκλέγονται ενιαίως σε ολόκληρη την Επικράτεια, υποβάλλεται από κόμμα ή συνασπισμό κομμάτων, που καταρτίζει δικούς του συνδυασμούς, στα τρία τέταρτα του συνόλου των εκλογικών περιφερειών της Χώρας, παραλειπομένου του κλάσματος».

Υπό το φως των ανωτέρω, η φράση «πολιτικά κόμματα που έχουν ανακηρυχθεί από το Α1 Τμήμα του Αρείου Πάγου» θα μπορούσε να αντικατασταθεί, όπου απαντά, από τη φράση «πολιτικά κόμματα ή συνασπισμοί κομμάτων εκλογικοί συνδυασμοί των οποίων έχουν ανακηρυχθεί από το Α1 Τμήμα του Αρείου Πάγου και καταρτίζουν ψηφοδέλτιο επικρατείας».

6. Όπως σημειώθηκε ανωτέρω, στις παραγράφους 1 και 2 τίθεται προθεσμία στα πολιτικά κόμματα για την αποστολή των έντυπων ψηφοδελτίων στη Διεύθυνση εκλογών του Υπουργείου Εσωτερικών, ώστε αυτή να τα αποστείλει στη συνέχεια στις διπλωματικές και προξενικές αρχές της χώρας, όπου θα λειτουργήσουν ειδικά εκλογικά τμήματα εκλογών εκτός Επικρατείας. Περαιτέρω ορίζεται ότι «[α]ν παρέλθει άπρακτη η εν λόγω προθεσμία, τα σχετικά έντυπα ψηφοδέλτια με τους υποψηφίους Επικρατείας, εφόσον παραδοθούν έστω και εκπρόθεσμα, δύνανται να αποσταλούν από τη Διεύθυνση Εκλογών του Υπουργείου Εσωτερικών, χωρίς όμως δική της ευθύνη, ως προς την έγκαιρη παραλαβή και χρήση τους κατά την ημέρα της ψηφοφορίας».

Επισημαίνεται ότι η αποστολή ή η μη αποστολή των ψηφοδελτίων μπορεί να συνεπάγεται τη στέρηση της δυνατότητας των εκτός Επικρατείας εκλογών να εκφράσουν την προτίμησή τους σε συγκεκριμένο ψηφοδέλτιο. Εξ άλλου, η εκπρόθεσμη αποστολή ή η μη αποστολή των ψηφοδελτίων από τη Διεύθυνση Εκλογών του Υπουργείου Εσωτερικών, «χωρίς όμως δική της ευθύνη, ως προς την έγκαιρη παραλαβή και χρήση τους κατά την ημέρα της ψηφοφορίας», μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα στην ομαλή διεξαγωγή της εκλογικής διαδικασίας ή ζητήματα άνισης μεταχείρισης μεταξύ των κομμάτων. Υπό το φως των ανωτέρω, θα ήταν, ενδεχομένως, προτιμότερη ρύθμιση περί αυστηρής τήρησης της προσήκουσας προθεσμίας που θα τεθεί στα κόμματα για την αποστολή των ψηφοδελτίων.

20. Επί του άρθρου 104

Με το άρθρο 104 αντικαθίσταται το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 8 του ν. 4804/2021, και ορίζεται ότι «[γ]ια τη συμμετοχή στις εκλογές δημοτικών αρχών μπορεί να γίνει μεταδημότευση, σύμφωνα με το άρθρο 16 του ν. 3463/2006 (Α΄ 114)». Δοθέντος ότι το άρθρο 16 του ν. 3463/2006 αναφέρεται στη δυνατότητα μεταδημότευσης υποψηφίων στις δημοτικές εκλογές, η φράση «[γ]ια τη συμμετοχή στις εκλογές δημοτικών αρχών μπορεί να γίνει μεταδημότευση, σύμφωνα με το άρθρο 16 του ν. 3463/2006 (Α΄ 114)» θα ήταν, ενδεχομένως, σκόπιμο να αντικατασταθεί από τη φράση «[γ]ια την υποβολή υποψηφιότητας στις εκλογές δημοτικών αρχών μπορεί να γίνει μεταδημότευση, σύμφωνα με το άρθρο 16 του ν. 3463/2006 (Α΄ 114)».

Αθήνα, 9 Δεκεμβρίου 2022

Οι Εισηγητές
Δάφνη Ακουμιανάκη
Επιστημονική Συνεργάτις
Νέστωρ Πολίτης
Ειδικός Επιστημονικός Συνεργάτης

Ο Προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρρηγόπουλος
Αναπληρωτής Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Α΄ Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αντώνης Παντελής
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής
Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών